

Carl De Keyzer en het Cubaanse moment

Cuba. La Lucha is het nieuwe boek van Carl De Keyzer, misschien wel de beroemdste fotograaf van België.

Zijn carrière nam een vlucht vanaf het moment dat zijn fotoboeken werden uitgebracht bij Focus. Toen *Homo Sovieticus* uitkwam, interviewde Herman Keppy hem voor dit tijdschrift. Na 27 jaar volgt de herhalingsoefening.

tekst: Herman Keppy

foto's: Carl De Keyzer

Hij heeft weinig tijd. In de namiddag verwacht hij bezoek thuis in Gent, om zes uur moet hij nog even naar Antwerpen. Het gesprek wordt onderbroken door een galeriehoudster die foto's komt ophalen. En de afgelopen dagen waren er steeds journalisten over de vloer in verband met *Cuba. La Lucha*. Dit is het laatste interview dat hij doet voordat hij de volgende dag het vliegtuig pakt, op weg voor een nieuw project.

▲ Carl De Keyzer (rechts) in gesprek met een galeriehoudster.

Er wordt in de Belgische pers een vergelijking gemaakt met het moment dat *Homo Sovieticus* uitkwam en het verschijnen van *Cuba. La Lucha*. Toevallig heb ik je indertijd ook voor Focus geïnterviewd.

"Ah ja, er is een gelijkenis qua timing. Bij *Cuba* is de timing goed, omdat het boek is verschenen net voor de komst van president Obama aan het land. Bij *Homo Sovieticus* was het nog beter. Haha, de presentatie was op 9 november 1989, om acht uur in Amsterdam. Iemand was aan het spreken, ik weet niet meer wie. Toen stapte een man uit het publiek naar voren met een draagbaar radiootje, dat nogal kabaal maakte, heel vervelend. Ik weet niet precies of mijn herinnering goed is, maar opeens riep hij: 'Ze breken de Muur af!' Weet jij dat nog?"

O ja, vrienden van jou uit Gent hadden bij mij overnacht en zouden nog een dag blijven. Maar zij en

andere bezoekers in de galerie stapten na de presentatie meteen in de auto naar Berlijn.

"Je kunt niet beter mikken dan op zo'n dag te komen met een boek over de Sovjet-Unie. Achteraf dan, want met de val van de Muur had niemand meer interesse in mijn boek. Het verkocht aanvankelijk niet zo goed, maar is toch historisch geworden. Want zoiets kon daarna niet meer worden gemaakt. Het is ook voor mij belangrijk geweest, omdat het mijn entree is geworden bij Magnum (het beroemde fotografencollectief in New York – red.)."

Dat boek *Homo Sovieticus* wordt nu voor heel veel geld aangeboden op de verzamelaarsmarkt, wist je dat?

"Ja, dat gaat soms om duizend dollar. Er zijn rare dingen gebeurd met dat boek. Het was gesponsord door Kodak. Ik weet nog goed, ik had met Focus-hoofdredacteur Dirk van der Spek in Arles een gesprek

▲ Havana, 2015.

met Kodakbaas Ray DuMoulin die 40.000 dollar toezegde. Die cheque had hij keurig gestuurd, maar dat was hij vergeten. Dus hij stuurde daarop nog een cheque van 40.000 dollar."

In ruil daarvoor kreeg Kodak een hoop speciale edities, in cassette met gesigneerde foto van jou erin. Die hebben een jaar oningeklaard in de haven van Boston gelegen. Nooit opgehaald door Kodak.

"Vijfhonderd boeken, ik ben twee dagen bezig geweest met foto's drukken en signeren. Die boeken zijn op een gegeven moment weer terug naar Rotterdam verscheept en vanaf daar is het spoor zoek. Af en toe komt er een boek uit die collectie op de markt, maar in de meeste gevallen is de foto eruit gehaald."

In het interview toen vertelde je me dat de voorwaarde om een project

in het buitenland te beginnen, samenhang met 'de sfeer en de moeilijkheidsgraad'. Was dat met Cuba nog steeds zo?

"Bij elk boek wilde ik de lat weer hoger leggen. Daarmee loop je op een gegeven moment tegen de muur."

O ja, wanneer gebeurde dat?

"De muur kwam bij mij na het boek *God, Inc.* Ik heb religieuze groepen en sekten gefotografeerd in de Verenigde Staten. Dat was een heel ambitieus project, zeker omdat ik alles zelf heb bekostigd, zo'n half miljoen Belgische franks, dat was veel geld toen. Ik was 'associé' bij Magnum. Na nog zo'n omvangrijk project zou ik waarschijnlijk volwaardig lid kunnen worden. Dat project zou over de Amazone gaan. Ik heb er speciaal Portugees voor geleerd, vliegtuigjes gereserveerd om in het Amazonegebied rond te vliegen. Ja, het was best een aardig idee. Ik wilde beginnen bij de

bron waar zich primitieve indianenstammen bevinden. Naarmate je naar de monding gaat, krijg je een soort evolutie van de mens: de eerste fiets, de eerste tv, de eerste auto, het eerste dorp, de eerste kleine stad, tot aan de wereldstad waarin alles om zeep is gebracht. Een visie op Darwin op mijn persoonlijke, ironische manier, zoals altijd. Maar ja, dat is daar grandioos verkeerd gelopen, hahaha."

Je bent nog wel gegaan?

"Jawel. Al snel na aankomst in een klein Amazonestadje raakte ik in gesprek met twee heel aardige mannen. Ik vatte meteen de koe bij de horens. Ik had een plaatselijk gids nodig om me wegwijs te maken en te begeleiden. Met een van die mannen heb ik toen twee weken gewerkt in dorpen met van die paalwoningen. Die man bleek verliefd op mij. Ik heb hem verteld dat ik niet gay was en niet verliefd. Dat hielp niet. Hij bleek in het criminele milieu te zitten

en werd toen heel vervelend en agressief. Ik moest echt vluchten naar een andere stad. Toen diende zich een tweede probleem aan. Als gevolg van de hoge vochtigheidsgraad blokkeerden al mijn camera's. Ik had een panoramacamera van Fuji bij me, twee oude Plaubels – die gaan altijd stuk – en ik kon er geen meer gebruiken. Ik ben naar Rio de Janeiro gevlogen om die camera's te laten herstellen, maar kon niemand vinden. Daar ben ik ook nog eens beroofd met het geweer op de borst. Toen was ik het zo zat. Ik heb gewoon het vliegtuig naar Brussel gepakt en dat was het einde van het Amazoneproject."

Je hebt iets met plaatsen die op het punt staan te veranderen.

"Veel van mijn boeken hebben dat thema, ja. Dat herkende ik pas nadat ik al een tijd bezig was. Ik ben toch wel heel geïnteresseerd in dingen die verdwijnen. Vooral grotere systemen, zoals: kolonialisme, communisme, religie. Ik ben deel van een generatie die al die systemen en ideologieën stilletjes ziet verdwijnen die voor mijn geboorte zijn ontstaan, uitgevonden of in de praktijk gebracht. Maar de mens gelooft minder in dat soort 'ismen', dat is wel mooi."

Ik ken je als de barietmeester, die ook uren in de donkere kamer doorbracht. Toch was je een van de eersten die de digitale fotografie omarmde. Is dat noodgedwongen gebeurd?

"Goh, nee, nee. Ik heb absoluut afgewacht tot digitaal dezelfde kwaliteit had die analoge fotografie kon bereiken. Het equivalent van een goede 6 x 7 scan is pas echt begonnen met de Phase One P25, die ik heb gekocht in 2007, geloof ik. Een andere revolutie voor mij was het printen. Vroeger bracht je het kleurenwerk naar het lab, en vooral in België was het moeilijk een lab te vinden dat een beetje consistent was qua kleur en contrast. In zwartwit kon je dat zelf met gradaties in de donkere kamer, maar met kleur had je daar geen controle over. Bij mij is het begonnen toen Hahnemühle met de Photo Rag papers kwam en Epson met grootformaat printers.

Het werken is nu een uitgekomen droom. Na drie maanden Cuba kom ik thuis en bij wijze van spreken: de week daarop kan ik mijn tentoonstelling maken. Vroeger, als ik drie maanden op reis ging met zwartwit materiaal, moest ik eerst nog eens drie maanden in de donkere kamer zitten."

▲ Havana, 2015.

Honderd procent van de beelden, daar moet iets aan gebeuren.

Maar je bent nog wel aan het photoshoppen?

"Er is zo'n heel gedoe, bijvoorbeeld bij World Press, over manipulatie met beelden. Maar fotografen hebben dat altijd gedaan. Er is geen enkele foto die meteen perfect was om te drukken. Dat idee is belachelijk. Met de digitale camera's van nu kom je wel dichterbij in de buurt van een meteen bruikbaar beeld. Sportfotografen sturen alles direct door, zonder te bewerken. Maar in mijn geval: honderd procent van de beelden, daar moet iets aan gebeuren. Bij de foto's van Cuba heb ik de saturatie aangepast, heel licht, niet overdreven, maar net genoeg om een soort van oude sfeer te creëren."

Ouderwetse Kodakkleuren?

"Inderdaad, Kodachrome uit *The Fifties*. Zo ziet dat land er ook uit, met die oude auto's. Je krijgt bijna postkaarten uit Florida van de jaren vijftig."

Je foto's lijken voller geworden, meer een soort tableaux vivants, met overal iets te zien.

"Ik wil altijd wel alle hoeken en kantjes vullen in een beeld. Zelfs al gebeurt er niet veel, het heeft wel betekenis. De stijl van Cuba is een beetje teruggegaan naar boeken als *God, Inc.* Het grote verschil is dat er hier geen flits is gebruikt en sommige beelden zijn opgenomen bij ISO 25.000. Overal waar ik kwam, kon ik zonder flits bruikbare beelden maken. Dat is voor het eerst. Het is gedaan met de nieuwe Pentax 645Z. Die heeft een heel snelle autofocus en gaat erg hoog in de ISO-waarden."

Daarom kan je ook meer tijd besteden aan de compositie?

"Dat ook, je ziet veel meer. En je kan veel meer opnamen maken onder verschillende omstandigheden. Vroeger kon ik 's avonds niet werken, noch binnenshuis. Dan had ik echt een grote flits nodig, en dat stoort vaak. Die flits gaf natuurlijk een bepaald..."

...Carl De Keyzer-effect.

"Ja, het was de Carl De Keyzer-gimmick, en ik was er goed in. Ik werd nagebootst en op school geven ze nog steeds opdrachten om de foto van dat autootje uit mijn boek *India* na te maken. Ik was niet de enige die het deed, zo moeilijk was die techniek ook weer niet. Maar het werd mijn handelsmerk en op den duur een trucje,

▲ Trinidad, 2015.

terwijl het voor mij vooral functioneel was bedoeld.”

Je bent lid van Magnum, een van de oprichters was Cartier-Bresson, de man van 'Le moment décisif'. Bestaat dat nog?

“Goh, dat is bijna verdwenen, hè? Het is een beetje achterhaald door de digitale revolutie. Vroeger had je ook wat wij noemden: ‘de Olympische Spelen van de fotografie’. Van die compositie-acrobaten die tot in de verste bovenhoek, of links- of rechtsonder nog ergens een hand of het oog van iemand wisten te fotograferen. Dat was een grote kunst, dat was fantastisch. Je had Alex Webb en nog een paar grootmeesters. Ook achterhaald. Men gelooft het al niet meer, want het is zo makkelijk te creëren met Photoshop. Waarom zou je er nog zoveel moeite voor doen, ter plekke, om het in een fractie van een seconde allemaal te zien. Ik heb die reflex nog wel. Ik vind het nog altijd een kunst om te doen, maar ik neem wat meer afstand. Ik vind het vaak interessanter nu om een originele onderwerpskeuze te hebben, of een goede timing, zoals met Cuba. Of op plaatsen te komen waar je er bijna zeker van bent dat niemand anders er is geweest of die persoon heeft gefotografeerd.”

Verbijsterende foto's staan er in Cuba. La Lucha, toch weer uniek na al die beelden van andere fotografen.

“Om eertlijk te zijn, ik wou de clichés vermijden: de oude Amerikaanse auto's, de sigaren, bokstaferelen en de antieke Spaanse herenhuizen. Toch moest ik naar Cuba, want het past in mijn reeks van de laatste communistische landen. Het is bovendien een origineel soort van communisme op zo'n exotisch eiland. Eigenlijk absurd, het had nooit mogen gebeuren. Mijn eerste reflex was om de clichés te vermijden en dat heb ik ook effectief gedaan. De eerste twee weken heb ik enkel binnen bij mensen thuis gefotografeerd.”

Ongelooflijk dat je hen zo ver hebt gekregen, en wat een verval en bittere armoede.

“Na die twee weken had ik al zo'n vijftien sterke portretten. Dat was misschien een mooie reeks geworden voor een boek. Maar ik kon het niet over mijn hart verkrijgen om bij al die arme mensen aan te kloppen, en er toch ergens misbruik van te maken. Het niveau van misère was te hoog. Ik heb besloten om weer naar buiten te gaan, en ik ben overgeschakeld naar meer metaforische beelden, gaan werken met het verleden en de toekomst. En dan krijg je wat meer klassieke Carl De Keyzer-foto's.”

Zoals die ingeflitste van jonge mensen voor een kasteel?

“Nee, niets is ingeflitst. In dit geval was het een bijzonder licht, in een soort tunnel waar

een boekenbeurs werd gehouden van reisbureaus. Vrij sarcastisch, want die Cubanen kunnen niet reizen, hebben er geen geld voor. Die jongeren staan niet buiten, maar voor een poster aan een muur in de tunnel. Het lijkt heel helder, maar ook die foto heb ik geschoten bij ISO 25.000.”

Wat is je lievelingsbeeld?

“Moeilijk te zeggen. Die van de blinde voetganger met een stok, die over de straat loopt waarop een Cubaanse en Amerikaanse vlag zijn geschilderd, doet het goed bij de bezoekers van de tentoonstelling. Ik deed 's morgens vroeg een wandelingetje voor het ontbijt en zag toen die twee vlaggen op straat. En in de verte kwam die blinde man eraan. Ik dacht, haha, dat zou toch wel mooi zijn als die over die vlaggen loopt. Ik bevond me aanvankelijk op de stoep, maar dacht: nee, dit is niet wat ik wil, ik zie te weinig. Ik heb aangebeld bij het huis waarvoor ik stond. Iemand deed open, en die man begreep niet wat ik wilde, terwijl ik haast had om op zijn balkon te komen. Ik wees, en hij zei: si, si, si. Hij doet de deur open en ik storm naar boven. Zijn vrouw ligt halfnaakt op bed. Ik zeg: pardon, pardon. Storm door naar het balkon, kon gelukkig de deur openmaken, en net op het moment dat ik over de reling kijk, loopt die man over die vlaggen. Ik heb maar één foto kunnen maken. En hij blijkt daarop net tussen die twee vlaggen in te stappen, hij draagt een petje met een dollarteken erop, en het lage zonlicht vormt een mooie driehoek die bijna in de Cubaanse vlag past. Dat had ik niet gezien, want ik moest de foto zo snel maken.” ●

Cuba. La Lucha
 Carl De Keyzer
 € 49,95
 ISBN 9789401433228
 www.terralannoo.nl

Gelijknamige tentoonstelling tot 15 mei in de Roberto Polo Gallery in Brussel. In december zal opnieuw een boek van Carl De Keyzer uitkomen (titel nog niet bekend), gevolgd door een expositie in Brussel in februari 2017.